

Seminarium naukowe nt. „Badania regionalne w polskiej historii wychowania” – Obrzycko 11–12 czerwca 2008 r.

W dniach 11–12 czerwca 2008 r. w Obrzycku, odbyło się seminarium naukowe nt. „Badania regionalne w polskiej historii wychowania”, zorganizowane przez Zakład Historii Wychowania Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza i poznańsko-toruńskie Koło Towarzystwa Historii Edukacji. W seminarium udział wzięli poza członkami wymienionych struktur, także przedstawiciele śląskiego Koła THE. Podczas seminarium wygłoszonych zostało siedem podstawowych referatów, wokół których koncentrowała się dyskusja.

Otwarcia seminarium oraz wprowadzenia w jego problematykę dokonał prof. Wiesław Jamrożek. Głos zabrała również prof. Dorota Żołądz-Strzelczyk, informując o powstającym albumie szkół z terenów Wielkopolski oraz sali pamiątek oświatowych i dydaktycznych, która jest organizowana przy współpracy z historykami sztuki.

Mgr Piotr Marcinkowski (pracownik Biblioteki Uniwersyteckiej z Poznania) wystąpił z referatem pt. „Źródła dla historyków wychowania w polskich bibliotekach cyfrowych”. Poruszył w nim kwestię największej w Polsce Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej, która funkcjonuje w ramach fundacji, a znajduje się w niej blisko 59 tysięcy dokumentów. Zbiory znajdujące się w tej Bibliotece to głównie takie, którym wygasły prawa autorskie, np. XIX-wieczne księgi adresowe prowincji poznańskiej. W Bibliotece Cyfrowej znajdziemy zarówno regionalne dziedzictwo kulturowe, jak i dorobek naukowy poznańskich uczelni. W wystąpieniu pojawiły się także informacje dotyczące Federacji Bibliotek Cyfrowych, do których należą m.in. Politechnika Warszawska, Politechnika Łódzka, Uniwersytet Wrocławski, Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa czy e-biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego. Referent zasygnalizował ważny problem digitalizacji zbiorów bibliotecznych oraz pozyskania na nią środków. Digitalizacja taka ma dwa cele. Pierwszy to całodobowy dostęp do zbiorów, drugi natomiast, to ich chronienie. Uczestnikom seminarium zostały przybliżone zadania i zasady korzystania z programu DJV-u. Po wystąpieniu rozpoczęła się dyskusja, która dotyczyła problemu odpowiedniego przygotowania pracowników do digitalizacji (prof. Roman Tomaszewski), kwestii selekcji materiałów w bibliotece cyfrowej, problemu praw autorskich oraz dostępności dokumentów w bibliotekach cyfrowych (prof. W. Jamrożek), a także konsultacji informatyków z naukowcami (dr Justyna Gulczyńska).

Kolejny referat, pt. „Badania regionalne w historii wychowania – problemy metodologiczne”, wygłosiła dr Edyta Głowacka-Sobiech. Referentka rozpoczęła od wyjaśnienia pojęcia regionalizmu, a także wyróżniła dwa jego rodzaje (amerykański i europejski). W wystąpieniu pojawił się także przegląd definicji regionalizmu. Poruszono również kwestię tradycji polskiego regionalizmu, którego początki wiążą się z niewolą narodową. Obecne były też wątki dotyczące prekursorów regionalizmu polskiego oraz ostoji regionalizmu, jakim były m.in. uniwersytety ludowe. W referacie znalazły swoje miejsce również takie kwestie, jak: zakorzenienie badań regionalnych w metodologii historii, badania regionalne jako „cegiełki” większej budowli (historii kultury), postać badacza zaj-

mującego się regionalizmem, czy pytanie dotyczące tego, jak badany region wpływa na całokształt dziejów narodu. Po wygłoszonym referacie, poruszono m.in. kwestię regionalizmu w postmodernizmie oraz przyszłości badań regionalnych (prof. W. Jamrożek).

Następne wystąpienie, dr. Krzysztofa Ratajczaka pt. „Stan badań nad szkolnictwem w średniowiecznej Wielkopolsce”, dotyczyło badań wielkopolskich regionalistów. Pojawiła się istotna uwaga, że pozornie zaginione źródła odnaleźć można w wielu różnych rozproszonych tekstach. Jako przykład badań regionalnych dr K. Ratajczak podał badania nad szkolnictwem w Owińskach (XV–XX w.), w tym nad funkcjonowaniem szkoły parafialnej przy kościele św. Mikołaja, szkoły podstawowej, zawodowej, szkolnictwa specjalnego. Wnioski płynące z tego wystąpienia dotyczyły również bardzo szerokiej, rozproszonej podstawy źródłowej. Odnosząc się referatu prof. D. Żołędź-Strzelczyk zaznaczyła, że to ostatni moment na ochronę materiałów, które nie trafiły do archiwów, a które to stanowią źródła do dalszych badań.

W trakcie seminarium głos zabrał również mgr Michał Nowicki, z referatem nt. „Stan badań nad Akademią Lubrańskiego”, w którym zaprezentował podstawę źródłową, m.in. kroniki benedyktyńskie czy akta kapitularne pozwalające odtworzyć sytuację szkolnictwa średniowiecznego i doby Renesansu.

Z kolei prof. D. Żołędź-Strzelczyk w swoim wystąpieniu zaprezentowała dotychczasowe wyniki badań nad szkolnictwem różnowierczym w Wielkopolsce, w referacie pt. „Stan badań nad reformacją i kontrreformacją w Wielkopolsce.” Poruszyła kwestię szkół luterskich, zborów kalwińskich, szkół ariańskich oraz placówek braci czeskich. Dokonała przeglądu dotychczasowych najważniejszych prac na ten temat stwierdzając, że najbardziej intensywną działalnością oświatową charakteryzowali się jezuici. Prof. D. Żołędź-Strzelczyk podniosła również wątek badań odnoszących się do kolegium jezuickiego w Poznaniu. Przywołała najważniejszych autorów zajmujących się badaniami działalności jezuickiej. Podkreśliła, że ważną podstawę źródłową do badań nad placówkami jezuitów w Wielkopolsce stanowią m.in. Kroniki Staropolskie (Kronika Jezuitów Poznańskich), Kroniki Kolegium w Kaliszu, w Wałczu i Wschowie. Omawiając szkoły różnowiercze prof. D. Żołędź-Strzelczyk nawiązała także do dotychczasowego stanu badań i rekonstrukcji działalności Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie. Ukazała pojawiającą się często nadinterpretację niektórych dokonań tego pedagoga. Tym samym zwróciła uwagę na konieczność weryfikacji mitów dotyczących tego zagadnienia.

W następnej kolejności głos zabrała dr Katarzyna Kabacińska z komunikatem pt. „Stan badań nad wojewódzką szkołą wydziałową w Poznaniu”. Ukazała szerokie pole badawcze, poruszyła kwestię braku opracowań, a jako podstawę źródłową wskazała na raporty szkoły poznańskiej oraz rejestry uczniów.

Ostatnia głos zabrała prof. Władysława Szulakiewicz mówiąc o dorobku z zakresu metodologii badań regionalnych oraz ich ewolucji. Poruszyła także kwestię zmiany przedmiotu i tematu badań oraz form organizacyjnych. Jako przykład badań regionalnych przywołała badania nad dziejami oświaty Galicji. Pojawił się również wątek udziału środowiska nauczycielskiego w badaniach regionalnych. Wspomniała o ważnym problemie przygotowania metodologicznego nauczycieli, którzy byli dawniej przygotowani do badań regionalnych. Prof. W. Szulakiewicz zwróciła również uwagę na problem oceny wartości prac regionalnych ze względu na to, kto patronował badaniom.

W końcowej dyskusji udział wzięli prof. D. Żołędź-Strzelczyk, prof. W. Szulakiewicz, prof. W. Jamrożek oraz prof. R. Tomaszewski. Dotyczyła ona także propozycji i projektów międzynarodowych badań nad regionem Wielkopolski i Pomorza. Prof. W. Jamrożek oraz prof. D. Żołędź-Strzelczyk wysunęli propozycję zorganizowania konferencji nt. stanu badań nad dziejami edukacji w Wielkopolsce i na Pomorzu.

Organizatorzy seminarium podziękowali zebranych za udział oraz zaprosili do dalszej współpracy.

Joanna Falkowska

Sesja popularnonaukowa z okazji 50-lecia Drużyn „Nieprzetartego Szlaku”

„Nieprzetarty Szlak” to nazwa harcerskich drużyn, działających wśród dzieci i młodzieży niepełnosprawnej i wymagającej specjalnej opieki (m.in. w zakładach leczniczych, wychowawczych i poprawczych). Ich początki wiążą się z pierwszym kursem instruktor-skim dla nauczycieli i wychowawców zakładów leczniczych, zorganizowanym przez Główną Kwaterę ZHP w Rabce w 1958 r. Na nim to właśnie, 50 lat temu, po wyczerpującej wędrówce jego uczestników na szczyt Luboń, szlakiem pokrytym śniegiem (wymagającym torowania sobie drogi w zaspach), wędrówce – jeśli chodzi o trud i wysiłek w nią włożony – porównywanej do pracy wykonywanej na co dzień przez kursantów, zrodziła się idea nazwania zapoczątkowanego wówczas ruchu drużyn harcerzy o specjalnych potrzebach wychowawczych owym właśnie kryptonimem „Nieprzetarty Szlak” (NS). Już w 1958 r. istniały w Polsce 54 drużyny, a 10 lat później drużyn tych było 663. W roku 2003 ruch Drużyn NS skupiał 415 drużyn (zrzeszając 800 zuchów i 6,5 tys. harcerzy).

Z okazji Złotego Jubileuszu w roku 2008 zorganizowano w Związku Harcerstwa Polskiego szereg przedsięwzięć o charakterze rocznicowym. Honorowy patronat nad obchodami Jubileuszu 50-lecia NS objęła Maria Kaczyńska, Małżonka Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

50 rocznicę powstania NS świętowano również na terenie Chorągwi ZHP Ziemi Lubuskiej. Punktem kulminacyjnym tych obchodów, organizowanych przez lubuskich harcerzy, był Regionalny Zlot Drużyn Nieprzetartego Szlaku w Świbnej (w pow. żarskim), w dniach 13–16 września 2008 roku, przygotowany w głównej mierze przez Komendę Hufca ZHP w Żarach¹.

Do obchodów rocznicowych włączyła się również Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna im. J.B. Solfy. W dniu 16 września 2008 roku odbyła się w jej siedzibie, przy ul. 9 Maja w Żarach, sesja popularnonaukowa z okazji omawianego Jubileuszu NS. Była

---

¹Owe zaangażowanie żarskiego hufca w lubuskie obchody rocznicy NS nie było dziełem przypadku. To właśnie w Żarach, już w 1958 r., powstały pierwsze drużyny Nieprzetartego Szlaku w Sanatorium Neuro-Psychiatrii Dziecięcej. W 1960 r. powstał Szczep Drużyn NS, a w 1965 r. – pierwsze drużyny w obecnym żarskim Ośrodku dla Dzieci z Wadami Mowy i Słuchu.